

“શ્રીકૃષ્ણજ્ઞાનદઃ”

શ્રીઆચાર્યજી શ્રી કૃષ્ણનું જ્ઞાન આપવાવાળા છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રી આચાર્યજી શ્રી સહિત કૃષ્ણનું જ્ઞાન આપે છે. રસોવૈસઃ શ્રુતિ અનુસાર લીલા રસયુક્ત શ્રી સહિત રસાત્મક યુગલ સ્વરૂપ કૃષ્ણનું જ્ઞાન આપશ્રી નિજજનોને આપે છે. ઉપરાંત તેઓને સ્વરૂપ-લીલા-ભાવવાળી ભક્તિનો બોધપણ કરાવે છે.

સંવત ૧૫૬૭ માં અડેલથી આપશ્રી વ્રજમાં પધારતાં માર્ગમાં રૂનકતા ગામ પાસે યમુના કિનારે ગૌઘાટ પર સુરદાસજી આપને શરણે આવ્યા. સેવક થયા બાદ શ્રીઆચાર્યજીએ સુબોધિની દશમસ્કંધની કારિકા-

“નમામી હૃદયે શેષે લીલાક્ષીરાભિધશાયિનમ્ ।

લક્ષ્મીસહસ્ત્રલીલામિઃ સેવ્યમાનં કલાનિધિમ્ ॥”

સંભળાવી જેથી સુરદાસજીને રસાત્મક લીલા વિશિષ્ટ સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું અને તેમણે ગાયું.

“ચકઈ રી, ચલિ ચરન સરોવર જહાં નહિં પ્રેમ વિયોગ” એ પદની છેલ્લી ટુકમાં

“જહાં શ્રી સહસ્ત્ર સહિત નિત કીડત શોભિત “સુરજદાસ”

અબ ન સુહાત વિષય-રસ છીલર વા સમુદ્ર કી આસ ॥

(સુરસાગર)

આ પ્રમાણે ગાઈને આવા રસાત્મક સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયાની પ્રતીતિ કરાવી, આ રીતે પરમાનંદદાસ આદિ અન્ય સેવકોને પણ આપશ્રીએ શ્રીકૃષ્ણનું લીલા વિશિષ્ટ જ્ઞાન આપી ભગવદ સાક્ષાત્કાર કરાવ્યો હતો.

આ નામ “યશ-ધર્મ” સૂચક છે.

ચિત્ર-પરિચય

સંવત ૧૫૬૭ માં રૂનકતામાં શ્રીયમુનાજીના ગૌઘાટ ઉપર સુરદાસજીને શરણે લઈ ભાગવત અનુક્રમશિકા શ્રવણ કરાવે છે .

નામ-સંગતિ

શ્રીકૃષ્ણનું જ્ઞાન ગુરુ જ આપી શકે. અને તેથી આપશ્રી ગુરુ છે તે જણાવવા આગળનું નામ “ગુરુઃ” કહે છે.

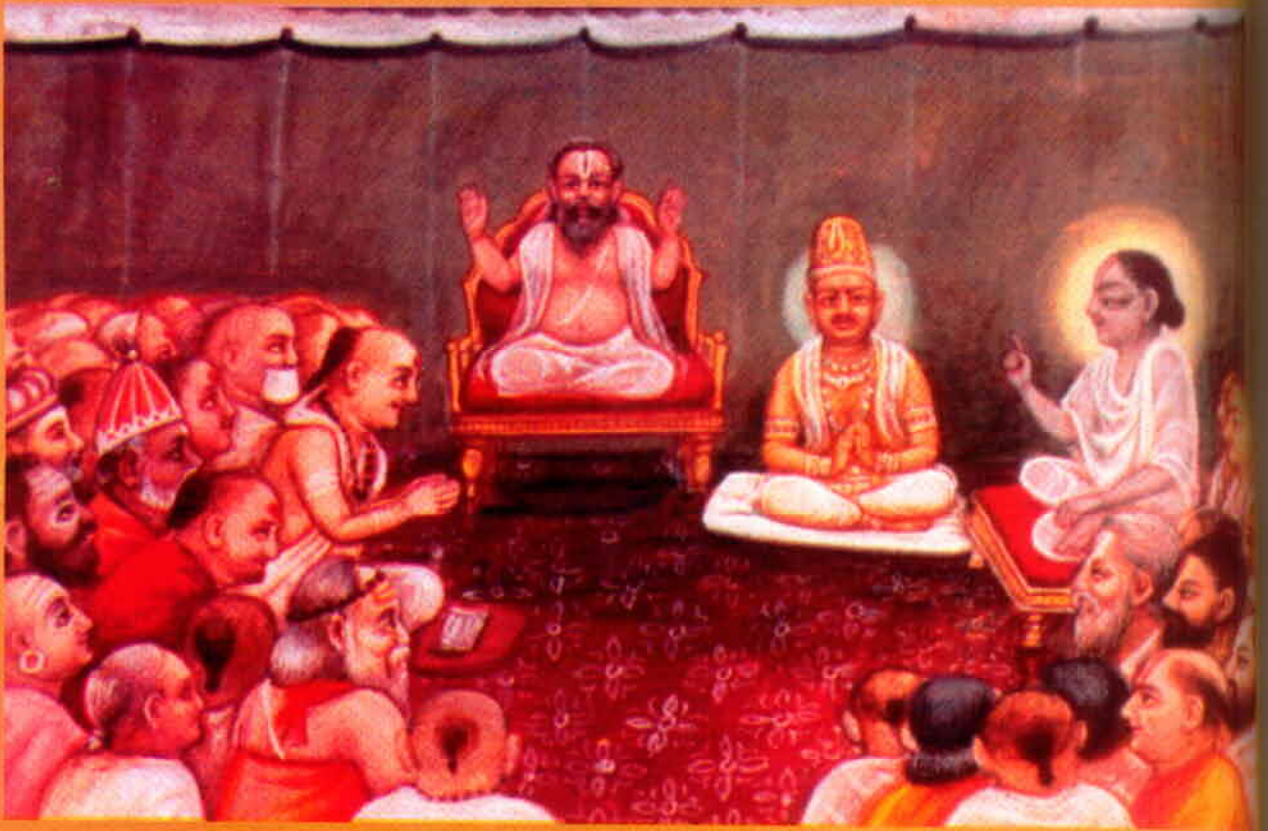
श्री सर्वोत्तम

श्रीकृष्णज्ञानदाय नमः

॥ २८ ॥

श्री सर्वोत्तम

गुरुवे नमः

॥ २९ ॥

ગુરુ:

શ્રીઆચાર્યજી આપ ગુરુ છે .

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રીઆચાર્યજીએ જગતમાં બ્રહ્મવાદનું સ્થાપન કર્યું. અને શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિનો માર્ગ પ્રકટ કર્યો. શ્રીકૃષ્ણના ચચાર્ય સ્વરૂપનું જ્ઞાન જગતને આપ્યું. અને તેથી આપ ગુરુ સ્વરૂપ છે. કેવળ ગુરુજ નહિ પરંતુ જગદ્ગુરુ છે.

સં. ૧૫૪૭-૪૮ માં વેત્રવતી નદી ના કિનારે આવેલા ઓરછા રાજ્યની વેત્રવતી નગરીના રાજા રામભદ્રની સભામાં આપશ્રીનો ઘટસરસ્વતી યોગ સાથે શાસ્ત્રાર્થ થયો હતો. આ સભામાં આપનો વિજય થવાથી રાજા રામભદ્રે આપશ્રીનો કનકાભિષેક કર્યો. અને આપને 'ગુરુ' પદવીથી વિભૂષિત કર્યા. કેટલાક વર્ષો બાદ સં. ૧૫૬૬-૬૭ માં બ્રાહ્મણીરાજ્યના વિદ્યાનગરમાં કૃષ્ણદેવ રાજાની સભામાં આપશ્રીએ માયાવાદનું ખંડન કરી બ્રહ્મવાદનું સ્થાપન કર્યું. વૈષ્ણવ સિદ્ધાંતની 'સર્વોપરિતાનું' પ્રતિપાદન કર્યું. જેનાથી આકર્ષાઈ કૃષ્ણદેવ રાજાએ પણ આપનો કનકાભિષેક કરાવ્યો આ રીતે આપશ્રીનો બીજી વખત કનકાભિષેક થયો. અને વિશેષમાં કૃષ્ણદેવ રાજાએ નીચે પ્રમાણેની બિરદાવલીથી આપને વિભૂષિત કર્યા.

"શ્રીવેદવ્યાસ વિષ્ણુસ્વામિસંપ્રદાયસમુદ્ધાર-

સમ્મૃત શ્રીપુરુષોત્તમવદનાનલાવતાર

સર્વાભિયાસંચાર વૈષ્ણવાભિયા પ્રાચુર્યપ્રકાર

શ્રીવિત્ત્વમંગલાચાર્ય સામ્પ્રદાયિકાર્પિત સામ્રાજ્યાસનાખંડ

ભૂમંડલાચાર્યવર્ય "જગદ્ગુરુ" મહાપ્રભુ: શ્રીમદાચાર્ય:"

અને ત્યારથી આપશ્રી 'જગદ્ગુરુ' પદવિથી ભારતવર્ષમાં પ્રસિદ્ધ થયા. આપના કૃપાપાત્ર સેવક વિષ્ણુદાસે તે સમયે ગાયું. "જગદ્ગુરુ નામ શ્રવણ સુન્યો દેખ્યો રૂપ નિહારી"

આ નામ "શ્રી-ધર્મ"-સૂચક છે.

ચિત્ર-પરિચય

ઉપર : સંવત ૧૫૬૭માં ૩૨ વર્ષની વયે શ્રી માધ્વ સમ્પ્રદાયાચાર્ય શ્રીવ્યાસતિર્થની મધ્યસ્થતામાં રાજા કૃષ્ણદેવની સભામાં શ્રી આચાર્યજી શાસ્ત્રાર્થ કરે છે.

નીચે : અન્ય આચાર્યો શ્રી મહાપ્રભુજીને વિજય તિલક કરે છે.

નામ સંગતિ

ગુરુ સાપેક્ષ અને નિરપેક્ષ એવા બે પ્રકારના હોય છે. આપ કેવા ગુરુ છે તે સમજાવવા "સ્વાનંદતુન્દિલ:" નામ કહે છે.

સ્વાનંદતુલ્લિલ:

શ્રીઆચાર્યજી પોતાના આનંદમાં પરિપુષ્ટ છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રીઆચાર્યજી નિર્ગુણ ભક્તિમાર્ગના ગુરુ હોવાથી નિરપેક્ષ છે. આ સમજાવવા માટે આપશ્રી આપના આનંદમાં જ પરિપુષ્ટ છે. એવું શ્રી ગુણાંધજી કહે છે.

નારાયણદાસ ઠક્કા વાળાના પિતા બહિર્મુખ હોવાથી તેની મોકલેલી એક હજાર રૂપિયાની ભેટ આપે પાછી મોકલાવી.

આવી રીતે કૃષ્ણદેવરાજાની વિદ્યાનગરની સભામાં કનકાભિષેક સંબંધી સુવર્ણ આદિ આવેલા તમામ દ્રવ્યમાંથી પોતે કંઈપણ ન લેતાં હાજર રહેલા બ્રાહ્મણો ગરીબો, યાચકો વિગેરેમાં સર્વ દ્રવ્ય વહેંચી આપ્યું હતું. આ આપની પૂર્ણ નિરપેક્ષતા અને આપ પોતાના જ આનંદમાં પરિપુષ્ટ છે, તે જણાવે છ.

આ નામ "જ્ઞાન-ધર્મ" સૂચક છે .

ચિત્ર-પરિચય

ઉપર : કનકાભિષેક બાદ રાજા કૃષ્ણદેવ સપરિવાર શરણે આવી પોતાની રાણી તિરૂમલાદેવી અને યન્નાદેવી સાથે શ્રીઆચાર્યજીને ભેટ કરે છે.

નીચે : સુવર્ણ સિંહાસન પાત્રાદિ છે, જે અન્યને વહેંચી દેવામાં આવ્યાં.

નામ-સંગતિ

શ્રીઆચાર્યજીમાં સ્વાનંદની પરિપુષ્ટતા છે, તેનો અનુભવ કરાવવા "પદ્મલાયતવિભોચન:" નામ પ્રગટ કરે છે.

श्री सर्वोत्तम

स्वानन्दतुन्दिलाय नमः

॥ ३० ॥

श्री सर्वोत्तम

पद्मदलायतविलोचनाय नमः

॥ ३१ ॥

પદ્મદસાયતવિલોચન:

શ્રીઆચાર્યજીનાં નેત્ર કમલદલ જેવાં વિશાલ છે.

અર્થ-ચરિત્ર-સંગતિ

શ્રીઆચાર્યજીના હૃદયમાં જે આનંદ બિરાજે છે તેનો અનુભવ આપના વિશાળ કમલ સદૃશ નેત્રો દ્વારા થાય છે. કહેવત છે કે

“મન-મહિપ કે આચરન દગ-દિવાન કહિ દેત .”

હૃદયમાં જો ક્રોધ હોય તો નેત્ર લાલ અને ભયાનક બની જાય છે. હૃદયમાં શાંતિ હોય તો નેત્ર શાન્ત અને આકર્ષક દેખાય છે. તેવી રીતે અહિં શ્રી આચાર્યજીનાં નેત્ર વિશાલ અને કમલ સદૃશ કહેવાથી કમલ જેવી શીતલતા, પ્રફુલ્લતા અને અનુરાગમયતાનાં ભક્તોને દર્શન થવાથી ભક્તો શ્રી આચાર્યજીના હૃદય સ્થિત આનંદનો અનુભવ કરે છે.

શ્રીનાથજીની આજ્ઞાથી શ્રીઆચાર્યજી શ્રીનાથજીને મળવા શ્રીગિરિરાજ ઉપર પધાર્યા. આ પ્રથમ મિલને નેત્રોમાં જે પ્રફુલ્લતા અને અનુરાગ પ્રગટ થયો તે અનિવર્યનીય છે.

આ નામ “વૈરાગ્ય-ધર્મ” સૂચક છે .

ચિત્ર-પરિચય

સંવત ૧૫૬૮માં શ્રીગિરિરાજજી ઉપર શ્રીઆચાર્યજી શ્રીનાથજીને મળે છે. ત્યારબાદ આપ ચરણાટ પધાર્યા છે જેન વર્ણન વલ્લભાખ્યાનમાં

“હળી મળીને ચાલીયા ચરણાટ જ્યાં નિજધામ”

માં આવે છે.

નામ-સંગતિ

આવા વિશાળ આનંદયુક્ત નેત્રોથી આપ શું કરો છો ? તે જણાવવા “કૃપાદૃગવૃષ્ટિસંહૃષ્ટદાસદાસીપ્રિય:” નામ પ્રગટ કરે છે.

